

Selçuklu Tarihi El Kitabı

Editör

Prof. Dr. Refik Turan

Yazarlar

Prof. Dr. Refik Turan

Prof. Dr. Nermin Şaman Doğan

Prof. Dr. Osman Gazi Özgüdenli

Prof. Dr. Mehmet Ali Çakmak

Prof. Dr. Hasan Hüseyin Adalıoğlu

Prof. Dr. Güray Kırpık

Prof. Dr. Cevdet Yakupoğlu

Doç. Dr. Mustafa Uyar

Doç. Dr. Tülay Metin

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Akyol

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ahmet Tokdemir

Arş. Gör. Serhat Altınkaynak

Rıfat Dağlı

Erol Kara

ISBN: 978-605-4692-05-7

4. Baskı

Temmuz, 2018 / Ankara

2000 Adet

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 98

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık

Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

1. Cadde 1396. Sokak No: 6

06520 (Oğuzlar Mahallesi)

Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafiker@grafiker.com.tr

Web : grafiker.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	5
-------------	---

GİRİŞ

Türk ve İslâm Tarihinin İhtişamlı Halkası: Selçuklular / <i>Refik Turan</i> ...	9
---	---

1. BÖLÜM

BÜYÜK SELÇUKLU SİYASİ TARİHİ

Selçukluların Kökeni / <i>Osman Gazi Özgüdenli</i>	19
Büyük Selçuklu Devletinin Kuruluşu / <i>Osman Gazi Özgüdenli</i>	37
Tuğrul Bey Dönemi / <i>Osman Gazi Özgüdenli</i>	55
Sultan Alp Arslan / <i>Refik Turan</i>	79
Melikşah Dönemi / <i>Hasan Akyol - Erol Kara</i>	89
Fetret Devri / <i>Hasan Akyol - Erol Kara</i>	99
Sancar ve Zamanı / <i>Cevdet Yakupoğlu</i>	107

2. BÖLÜM

BÜYÜK SELÇUKLU BAKİYESİ DEVLETLER

Irak Selçukluları / <i>Hasan Akyol</i>	123
Kirman Selçukluları / <i>Hasan Akyol</i>	147
Suriye Selçukluları / <i>Hasan Akyol</i>	165
Atabeylikler / <i>Hasan Akyol</i>	185
Harezmşahlar / <i>Mehmet Ali Çakmak</i>	199
Eyyübiler / <i>Muhammet Ahmet Tokdemir</i>	217
Memlûkiler / <i>Muhammet Ahmet Tokdemir</i>	225

3. BÖLÜM

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ SİYASİ TARİHİ

Türklerin Anadolu'ya Akınları ve Malazgirt Zaferinden Önce Anadolu'da Türk Varlığı / <i>Refik Turan</i>	233
Malazgirt'te Bir Medeniyet Savaşı ve Türkiye Devleti'nin Doğuşu / <i>Refik Turan</i>	257

Kutalmışoğlu Süleymanşah / <i>Güray Kırpık - Hasan Akyol</i>	265
I. Kılıç Arslan / <i>Güray Kırpık - Hasan Akyol</i>	271
Şahinşah (Melikşah) Dönemi / <i>Serhat Altunkaynak</i>	279
Sultan I. İzzeddin Mesud Dönemi / <i>Serhat Altunkaynak</i>	289
II. Kılıç Arslan Zamanında Türkiye Selçuklu Devleti / <i>Mehmet Ali Çakmak - Rifat Dağlı</i>	303
II. Rükneddin Süleymanşah / <i>Güray Kırpık - Hasan Akyol</i>	335
I. Gıyaseddin Keyhüsrev / <i>Güray Kırpık - Hasan Akyol</i>	341
Sultan I. İzzeddin Keykâvus / <i>Cevdet Yakupoğlu</i>	349
Sultan I. Alaaddin Keykubad Dönemi ve Ehemmiyeti / <i>Refik Turan</i>	383
II. Gıyaseddin Keyhüsrev Zamanında Türkiye Selçuklu Devleti / <i>Mehmet Ali Çakmak</i>	401
Moğol İstilas Döneminde Selçuklular / <i>Mustafa Uyar</i>	413

4. BÖLÜM

SELÇUKLU MÜESSESELERİ VE MEDENİYETİ TARİHİ

4	Selçuklular Döneminde Devlet ve Teşkilat / <i>Refik Turan</i>	443
	Selçuklu Dönemi Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat / <i>Refik Turan - Güray Kırpık</i>	479
	Selçuklular Çağında Şehir Hayatı / <i>Tülay Metin</i>	507
	Selçuklu Çağında Kırsal Hayat: Göçebeler ve Köylüler / <i>Osman Gazi Özgüdenli</i>	551
	Selçuklularda Vakıf Kurumu / <i>Cevdet Yakupoğlu</i>	559
	Selçuklular Devri İlmî Çalışmalar / <i>Hasan Hüseyin Adaloğlu</i>	599
	Selçuklu Devri Siyasetnâmeleri / <i>Hasan Hüseyin Adaloğlu</i>	617
	Selçuklu Çağında Dil ve Edebiyat / <i>Osman Gazi Özgüdenli</i>	625
	İlk Türk İslâm Devletlerinde Eğitim / <i>Güray Kırpık</i>	637
	Bir Yaygın Eğitim Kurumu Ahilik ve Meslekî Eğitim / <i>Güray Kırpık</i>	679
	Anadolu Selçuklu Yapılarından Örnekler / <i>Nermin Şaman Doğan</i>	689
	SON SÖZ	749
	KAYNAKLAR	753
	YAZAR ÖZGEÇMİŞLERİ	807

ÖN SÖZ

Türkler doğudan batıya doğru bir tarihî gelişim ve yayılma göstermişlerdir. Her alanda görülen bu gelişme ve yayılmanın en önemli halkalarından biri şüphesiz ki Selçuklular zamanıdır. Selçuklular üzerine şimdiye kadar yapılmış olan çalışmalar tek bir kitapta derlenmiş değildi. İşte bu nedenle ve gerek öğrencilerin ve gerekse tarih meraklılarının Selçuklulara ait siyasî, kültürel ve sosyal hayatla ilgili bilgileri bir arada bulabilecekleri bu el kitabı hazırlanmıştır. Selçuklu Tarihinin canlı yapısını tarihî kökleriyle beraber tasvir etmeye dönük bu çalışma Anadolu Beylikleri dönemine kadar gelmektedir. Bu çalışmada Türkiye Üniversitelerindeki öğrencilerin derli toplu bir “Selçuklu El Kitabı”na sahip olması amaçlanmıştır. Şimdiye kadar bu sahada yapılan çalışmalar ise dağınık ve farklı ansiklopediler içinde maddeler halinde bulunmakta idi.

Bu düşüncelerle yola çıkılarak yazılan **Selçuklu El Kitabı** isimli bu eser dört bölümden oluşmuştur. Editör Prof. Dr. Refik Turan eseri incelemiş; düzeltmelerde bulunmuş ve ayrıca Sultan Alp Arslan, Sultan Alaaddin Keykubad, Selçuklu Döneminde Devlet Teşkilatı ve Sosyal Hayatı konularında esere katkı yapmıştır. Eserin bölüm yazarları **Prof. Dr. Nermin Şaman Doğan** Selçuklu Sanatı; **Prof. Dr. Osman Gazi Özgüdenli** Selçukluların Kökeni, Kuruluş Yılları, Tuğrul Bey, Selçuklularda Kırsal Hayat; **Prof. Dr. Mehmet Ali Çakmak** Harezmsahlılar, II. Kılıç Arslan ve II. Gıyaseddin Keyhüsrev; **Prof. Dr. Hasan Hüseyin Adaloğlu** Selçuklu Devri Siyasetnâmeleri ve Selçuklular Devri İlmî Çalışmalar; **Prof. Dr. Güray Kırpık** Selçuklularda Eğitim ve Ahilik, Selçuklularda Sosyal Hayat, Haçlı Seferleri, Kutalmışoğlu Süleymanşah, I. Kılıç Arslan; **Prof. Dr. Cevdet Yakupoğlu** Sultan Sancar, I. İzzeddin Keykavus ve Selçuklularda Vakıf Teşkilatı; **Doç. Dr. Mustafa Uyar** Moğol İstilasası Döneminde Selçuklular; **Doç. Dr. Tülay Metin** Selçuklularda Şehir Hayatı; **Dr. Öğr. Üyesi Hasan Akyol** Irak Selçukluları, Kirman Selçukluları, Suriye Selçukluları, Atabeylikler, Kutalmışoğlu Süleymanşah, I. Kılıç Arslan, II. Rükneddin Süleymanşah, I. Gıyaseddin Keyhüsrev; **Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Ahmet Tokdemir** Eyyûbiler ve Memlûkiler; **Arş. Gör. Serhat Altunkaynak** Şahinşah (Melikşah) ve Sultan I. İzzeddin Mesud; **Rifat Dağlı** II. Kılıç Arslan; **Erol Kara** Melikşah ve Fetret Devri konularında yazılılarıyla katkılarda bulunmuşlardır. Kitabın hazırlanmasında emeği geçen bütün ilim

adamlarımıza, Selçuklu tarihinin saygın araştırmacılarına ve yol gösterenlere müteşekkiriz.

Türkiye Üniversitelerindeki Selçuklu Tarihi ve Medeniyeti derslerinin içeriklerine uyumlu olacak şekilde düzenlenmiş olan bu kitabın ilgili ilim adamlarına ve öğrencilerimize faydalı olacağını ümit ve temenni ediyor, eserin hazırlanmasında ve yayınlanmasında görüş ve önerileriyle desteklerini esirgemeyenlere bütün yazarlar olarak teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Refik Turan
G.Ü. Gazi Eğitim Fakóltesi
Ađustos 2018
Ankara